

en de groeten van Sandino...

Cuba

Op een donderdagavond in november loop ik in de Cubaanse hoofdstad Havana op een zojuist geopende fototentoonstelling over Nicaragua. De sfeer is vrolijk en de glazen rum gaan rond. De president van het Cubaanse Instituut voor Vriendschap met de Volken heeft een paar minuten geleden hartverwarmende woorden van solidariteit gesproken en de Nicaraguaanse ambassadeur in Cuba heeft de vriendschap tussen de twee landen nog eens benadrukt.

Samen met negen Nicaraguaanse vrouwen, met wie ik voor een congres van protestantse vrouwen in Cuba ben, bekijk ik nu de foto's. Ze zijn gemaakt door drie Cubaanse fotografen, die door Nicaragua gereisd hebben en de werkelijkheid van dit land in glanzende zwart-wit foto's hebben vastgelegd. De foto's zijn ongelooflijk recent: de verkiezingen van tweeëneenhalve week geleden en de tanks in Managua van nauwelijks anderhalve week geleden. Toen wij eergisteren naar het vliegveld reden, stonden ze er nog, op strategische punten, overwonnen door erop spelende kinderen.

Ineens beginnen in de omgeving de sirenes van het luchtalarm luid te loeien. Het licht valt uit en ook de straatverlichting is verdwenen. De auto's op de brede avenue voor het tentoon-

stellingsgebouw staan stil en doven hun lichten. Binnen worden sigaretten uitgedrukt en na een lichte verwarring worden de gesprekken in het volstrekte duister zo goed en zo kwaad als mogelijk voortgezet.

Gistermorgen stonden de kranten er vol van: twee avonden zullen er oefeningen gehouden worden om de bevolking voor te bereiden op een eventuele lucht-aanval. Adviezen om gastanks dicht te draaien, licht en sigaretten te doven, een veilige schuilplaats te zoeken. Vanmiddag heb ik ze gezien, de refugios, de schuilloopgraven in de aarde, zoals er ook in Managua duizenden zijn.

Ik moet denken aan de woorden van een Cubaanse predikant, die de Nicaraguaanse delegatie vertelde dat Miami op nog geen half uur vliegen van Havana ligt. Ik moet denken aan een artikel, dat ik tijdens de vlucht naar Cuba las en waarin wordt beschreven hoe op drie ver van elkaar verwijderde plaatsen in Cuba onafhankelijk van elkaar een gevaarlijke epidemie uitbrak en dat het vermoeden bestaat dat er buitenlandse krachten achterzitten. Ik herinner mij de gruwelijke verhalen over de bomaanvallen in de eerste jaren van de Cubaanse revolutie. Een grote triestheid overvalt mij en tegelijk een verlicht gevoel van herkenning: de vijand is dezelfde,

voor Cuba en voor Nicaragua, in 1962 en in 1984.

Wanneer na vijf minuten het licht weer aangaat, gaat het leven gewoon door.

De volgende morgen zit ik op een bankje in het Centrale Park uit te rusten van een zwerftocht door het schitterende oude koloniale centrum van Havana, dat met steun van UNESCO wordt gerestaureerd. Ik raak aan de praat met een Cubaan, die Engels studeert en zich wil oefenen in het spreken van deze taal. Dus spreken we Engels, zeker een uur lang. Ik ben verbluft over zijn kennis van de wereld, hij praat over Matagalpa en Jinotega alsof hij jaren in Nicaragua gewoond heeft, terwijl hij er nooit geweest is, evenmin als in Ethiopië of in Argentinië, waarover hij eveneens uitstekend geïnformeerd is. Dan krijgen we het over Angola; dat kent hij uit eigen ervaring, twee jaar lang heeft hij er gevochten als vrijwilliger. Hij heeft er een oorlogstrauma aan over gehouden, want de gevechten waren hard, vaak man tegen man. Maar zegt hij vol overtuiging tegen mij: „Als ze mij vragen, zou ik weer gaan, om de apartheid te bestrijden. Hun strijd is ook mijn strijd.”

In de loop van twee bezoeken ben ik nu zo'n dertig dagen in Cuba geweest. Ik heb gepraat met leden van de Communistische Partij en van de Communistische Jeugd, met predikanten van uiterst conservatieve kerken en met progressieve christenen. Ik heb veertien dagen op het platteland in de suiker gewerkt, aan theologisch congressen deelgenomen, scholen, ziekenhuizen en nachtclubs bezocht.

Dertig dagen, te kort om tot een afgerond oordeel over de Cubaanse samenleving te komen. Ik blijf mijn vragen houden, over de moraal (weerspiegelt de mentaliteit van "wie niet werkt zal ook niet eten" niet ten diepste een burgerlijke moraal?), over het economisch systeem (blijft een staatskapitalisme niet kapitalistisch?), over het machismo, over Cuba na Castro, maar twee gegevens staan voor mij als

een paal boven water. Ten eerste de indrukwekkende vooruitgang die het Cubaanse volk heeft geboekt op de weg naar een maatschappij waarin voor iedereen genoeg is. Het niveau van onderwijs en gezondheidszorg is heel hoog en beide zijn gratis en voor iedereen toegankelijk. Mensen weten wat er in de wereld buiten Cuba gebeurt. De mij uit Nicaragua bekende schaarste behoort in Cuba langzamerhand tot het verleden. Omdat ik beide keren als lid van een Nicaraguaanse delegatie Cuba bezocht, kon ik delen in hun verwondering over en bewondering van Cuba. Ik zag Nicaraguanen dromen over eenzelfde ziekenhuis in Managua. Met zijn revolutie van 25 jaar is Cuba Nicaragua "lichtjaren vooruit", zoals een Nicaraguaanse het uitdrukte. Cuba fungeert als symbool van de hoop dat het kán, dat een revolutionair proces kán slagen, ondanks hardnekkige tegenstand van het imperialisme. Een tweede gegeven van het Cubaanse volk is voor mij de oprechtheid van zijn internationale solidariteit. Vele Cubanen voelen zich werkelijk verbonden met volken die in onderdrukking leven en zijn bereid grote offers te brengen in de strijd tegen die onderdrukking, zoals de soldaat in Angola of de honderden onderwijzers, onderwijzeressen en artsen in Nicaragua. Je kunt je afvragen waar die solidariteit vandaan komt. Ik denk dat het onderwijssysteem grote invloed heeft en dat voorts de eigen ervaringen van strijd tegen de onderdrukking de basis vormen van veel solidariteit. Juist Cubanen konden onze woede over een economische boycot van Nicaragua door de Verenigde Staten zo goed delen, omdat zij daar zelf al jaren onder lijden. Juist Cubanen konden onze angst voor een luchtaanval op Managua zo goed begrijpen, omdat zij zelf al jaren met die angst leven. Het is hoopvol dat het Cubaanse volk aan die angst niet kapotgegaan is. Integendeel.

Ineke Bakker